

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

BESLUT
2013-12-04

Aktbilaga
Diarienummer
551-20056-2011
Dossienummer
1470-1195

Sida
1(28)

Lidfarm AB
Smedtofta Kvistegården 1
534 93 Stora Levene

Tillstånd till djurhållning på fastigheterna Smedtofta 2:85 och Smedtofta 4:8 i Vara kommun

Verksamhetskod: 1.10 (B)

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län lämnar med stöd av 9 kap. miljöbalken, Lidfarm AB, med organisationsnummer 556653-0647, tillstånd till befintlig och utökad unghönsproduktion på fastigheterna Smedtofta 2:85 och Smedtofta 4:8 i Vara kommun.

Tillståndet omfattar en djurhållning om högst 57 100 unghönsplatser.

Tillkommande stall på Smedtofta 2:85 ska lokaliseras enligt vad som framgår av bifogade kartor (se bilagor 1a och 1b).

Miljöprövningsdelegationen godkänner med stöd av 6 kap. miljöbalken den i ärendet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Villkor

Allmänt

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Uppkommer problem med flugor eller lukt från verksamheten ska åtgärder omedelbart vidtas så att störningen upphör.

Stallar

3. Utsläpp av ammoniak via ventilationsluften från stallarna på Smedtofta 2:85, får inte överstiga 50 gram per djurplats och år.

Mätningar av hur mycket ammoniak som avgår från stallarna på Smedtofta 2:85 ska ske regelbundet och minst tre gånger om året. Det totala årsutsläppet av ammoniak ska beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i stallarna eller med annan likvärdig metod. En sammanställning av det totala årliga ammoniakutsläppet från anläggningen samt antalet unghönsplatser som utnyttjas per år ska redovisas till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.

På Smedtofta 4:8 ska stallets utrustning och inredning skötas och underhållas på ett sådant sätt att ammoniakavgången från stallen minimeras.

Lagring av stallgödsel och tvättvatten

4. Samtliga gödselvårdsanläggningar samt lagringsbehållare för tvättvatten ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger.
5. Lagringsutrymmet för fast stallgödsel på Smedtofta 2:85 ska vara försett med tak och väggar.

På Smedtofta 4:8 ska fast stallgödsel lagras i container med tak. Lagring på denna fastighet får ske på annat sätt efter godkännande av tillsynsmyndigheten.

6. Mellanlagring av gödsel i fält, så kallad stuka, får inte ske. Vid omlastning av gödsel får den lagras i högst 2 dagar på det fält där gödsel skall spridas.
7. Tvättvatten som uppkommer vid rengöring av stallarna ska samlas upp i behållare och det ska finnas möjlighet att lagra tvättvattnet i minst 10 månader. Spridning av tvättvatten ska ske i fält.

Transporter

8. Transport av stallgödsel och tvättvatten ska ske så att spill inte uppkommer.

Spridning av tvättvatten

9. Spridning av tvättvatten får inte ske närmare vattendrag eller vattenförande dike än 10 meter. Spridning med exakt spridningsteknik (bandspridning eller myllning) får inte ske närmare än 6 meter från vattendraget.
10. Spridning av tvättvatten får inte ske närmare enstaka bostadshus, vattentäkt än 75 meter utan innehavarens alternativt ansvarigas medgivande. Avståndet till vattentäkt får dock aldrig understiga 50 meter. Särskild försiktighet ska iaktas där markytan lutar mot en vattentäkt liksom i de fall där åkermarken regelmässigt översvämmas vid snösmältning/riklig nederbörd.

11. Tillståndsinnehavaren ska informera de parter där leverans-/spridningsavtal eller motsvarande har ingåtts, om följande:

- de villkor som gäller för lagring och spridning av stallgödsel och tvättvatten enligt detta tillstånd
- att Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62, omtryckt SJVFS 2011:25, med senare ändringar) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är tillämpliga
- aktuella analysresultat för stallgödsel respektive tvättvatten.

12. Om spridningsarealer bortfaller enligt tidigare tecknade avtal, ska nya arealer säkerställas via skriftliga leverans-/spridningsavtal.

Avfall och kemikalier

13. Farligt avfall och kemiska produkter ska hanteras på sådant sätt att mark, ytvatten eller grundvatten inte förorenas.

14. Lagring av diesel- och eldningsolja ska ske på tät invallad yta under tak. Invallningen ska rymma den största tankens volym och minst 10 % av övriga tankars volym.

Kontroll av verksamheten

15. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat omfatta påverkan på recipienten samt ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast ett år efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk.

16. Analyser av stallgödselns och tvättvattnets innehåll av fosfor och kväve ska ske minst en gång per år. Analysresultatet ska rapporteras till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporten.

17. Leverans av gödsel ska dokumenteras enligt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62, omtryckt SJVFS 2011:25, med senare ändringar) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring. En sammanställning över datum och vilka mängder som levererats till respektive mottagare ska bifogas den årliga miljörapporten.

Övrigt

18. Planerade förändringar i hantering av tvättvatten och stallgödsel ska i god tid anmälas till tillsynsmyndigheten.

19. Om djurhållningen upphör på fastigheten ska detta meddelas i god tid till tillsynsmyndigheten.

Delegationer

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att vid behov besluta om ytterligare villkor avseende:

D1. Lagring av stallgödsel (villkor 5)

D2. Spridning av stallgödsel (villkor 18)

Igångsättnings tid

Den med tillståndet utökade verksamheten ska ha satts igång senast tre år efter det att detta beslut vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet.

Tillsynsmyndigheten ska meddelas när verksamheten i det nya stallet satts igång.

Verkställighet

Miljöprövningsdelegationen bifaller bolagets yrkande om verkställighetsförordnande. Tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har vunnit laga kraft.

Återkallelse av tidigare beslut

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att det tidigare funnits ett tillstånd för Levene Fjäderfä HB från den 23 maj 2001 (diarienummer 244-26778-98), som omfattade djurhållning bland annat i det av Lidfarm AB numera arrenderade stallet på Smedtofta 4:8. Efter utredning konstaterar Miljöprövningsdelegationen att detta tillstånd återkallades den 23 september 2009 på Levene Fjäderfä HB:s egen begäran. Skälet var att verksamheten minskat till en nivå som låg under gränsen för såväl tillstånds- som anmälningsskyldighet.

I föreliggande ärende finns därmed inte något befintligt beslut kvar som behöver återkallas.

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen förordnar med stöd av 47 och 49 §§ Delgivningslagen (2010:1932) att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelse ska inom 10 dagar efter beslutsdatum införas i Post- och Inrikes tidningar samt i ortstidningarna

- Nya Lidköpings-Tidningen (NLT)
- Skaraborgs Läns Tidning Skara Tidning (SkLT)
- Skaraborgsbygden (Sb)
- Göteborgs-Posten (GP)

Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 till detta beslut.

Information

Detta tillstånd befriar inte bolaget från skyldigheten att iaktta vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser.

Innan åtgärder som berörs av skyddsföreskrifter för grundvattentäkt vidtas, ska kommunens miljö- och byggnadsnämnd (eller motsvarande) informeras och eventuella skyddsföreskrifter beaktas.

Ändrade ägarförhållanden ska, enligt 32 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899), snarast möjligt meddelas tillsynsmyndigheten av den nya verksamhetsutövaren.

Särskilt hänvisas till föreskrifterna i 12 kap. miljöbalken om miljöhänsyn i jordbruket samt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket.

Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring med senare ändringar ska beaktas. Vidare ska förordning om animaliska biprodukter (EG nr 1069/2009) och föreskrifter om befattning med animaliska biprodukter mm. (SJVFS 2006:84) med senare ändringar beaktas.

Miljöprövningsdelegationens prövning av verksamheten omfattar endast bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken och omfattar inte åtgärder som kräver tillstånd eller anmälan för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Sprängning, grävning eller vatten- och rörläggning inom vattenområden är exempel på åtgärder som är vattenverksamhet. Detta tillstånd omfattar heller inte prövning enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Ansökan föranleds av att Lidfarm AB (bolaget) i dagsläget producerar unghöns i stallar på den egna fastigheten Smedtofta 2:85 och i arrenderat stall på Smedtofta 4:8. Djurhållningen omfattar två stallar, ett på vardera av de två fastigheterna, med sammanlagt 32 803 platser. Inget miljötillstånd finns.

För att utveckla och effektivisera företaget avser bolaget att utöka produktionen genom att bygga ytterligare ett stall samt om- och tillbyggnad av utrymmen för stallgödselhantering.

Samråd

Samråd angående den planerade verksamheten har skett enligt 6 kap. miljöbalken. Verksamheten medför betydande miljöpåverkan enligt 3 § i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning kom in till Miljöprövningsdelegationen den 15 juli 2011. Efter kompletteringar kungjordes ansökan i ortstidningarna och har remitterats till Vara kommun och Länsstyrelsen. Yttranden har kommit in från båda remissinstanserna. Bolaget har fått tillfälle att bemöta yttrandena.

Klassificering av verksamheten

Bestämmelser om klassificering av miljöfarlig verksamhet finns i miljöprövningsförordningen (2013:251). Verksamheten klassificeras enligt 2 kap. 1 § och omfattas av följande verksamhetskod:

- 1.10 (tillståndsplikt B); anläggning för djurhållning med mer än 40 000 platser för fjäderfä

Verksamheten omfattas även av IED (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp) enligt punkten 6.6 a; intensiv uppfödning av fjäderfä med mer än 40 000 platser för fjäderfä.

I den svenska industriutsläppsförordningen (SFS 2013:250) anges försiktighetsmått för industriutsläppsverksamheter definierade i IED.

Industriutsläppsförordningen (IED)

Enligt nu gällande 22 kap. 1 § första stycket 7 miljöbalken ska en tillståndsansökan för en IED-anläggning innehålla en statusrapport när detta krävs enligt bestämmelserna i industriutsläppsförordningen.

Eftersom den nu aktuella ansökan har getts in före den 7 januari 2013 behöver enligt övergångsbestämmelserna i industriutsläppsförordningen någon statusrapport dock inte ges in i förevarande prövning.

Ansökan med yrkanden

Bolaget yrkar att tillstånd enligt miljöbalken ges för befintlig och utökad unghönsproduktion. Verksamheten ska omfatta en djurhållning om högst 57 003 platser, vilket motsvarar 285 djurenheter. På fastigheten Smedtofta 2:85 finns ett stall med 17 143 platser och på fastigheten Smedtofta 4:8 finns ett stall med 15 660 platser. Utökningen ska ske genom nybyggnation av ett stall på fastigheten Smedtofta 2:85 med plats för 24 200 platser samt om- och tillbyggnad av gödselhanteringssystem på fastigheten Smedtofta 2:85. Bolaget yrkar på verkställighetsförordnande.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Nuvarande verksamhet

På fastigheten Smedtofta 2:85, som köptes in till verksamheten 2004, finns ett stall. Bolaget är där anslutet till omsorgsprogrammet för unghönsuppfödning som är godkänt av Jordbruksverket och som tillåter en ökad beläggning. Stallet är godkänt för 17 143 platser. Stallgödseln hanteras som flyt-

gödsel och blandas med vatten från stallrengöring. Personalutrymmen saknas.

Produktionen omfattar uppfödning av kycklingar till färdiga värphöns. Kycklingarna köps in som daggamla från Gimranäs i Herrljunga. Omgångshastigheten är cirka 2 omgångar per år. Värphönsen säljs vidare till företag med äggproduktion.

På fastigheten Smedtofta 4:8, som arrenderas sedan 2009, finns ett stall med 15 660 platser. Stallgödseln hanteras som fastgödsel i ett containersystem. Utgödsling sker efter varje uppfödningssomgång. Gödseln förs direkt ut i containrar som rymmer 22/30 m³ och är täckta av plasttak. Gödseltransporter sker kontinuerligt under året till köpare via spridningsavtal. Lagring av stallgödsel sker därmed hos köparen. Det finns även en gödselplatta som kan ses som en reservlagring. Tvättvatten från stallrengörning går till befintlig lagringsbehållare. Personalutrymmen saknas.

Planerad verksamhet

För att utveckla och effektivisera företaget avser bolaget att utöka unghönsproduktionen. Uppfödningen kommer att ske i ett flervåningssystem för att tillgodose befintlig efterfrågan från svenska äggproducenter och för att få en mer miljö- och kostnadseffektiv produktion.

Utökningen kommer att ske genom ett antal byggnadsåtgärder på Smedtofta 2:85.

- Nybyggnation av ett stall med flervåningssystem för frigående höns. Stallet kommer att byggas för 24 200 platser.
- Nybyggnation av två lagringsbehållare á sex m³, totalt 12 m³, för uppsamling av vatten från stallrengöring
- Ombyggnation av befintlig flytgödselbehållare till lagringsplatta med tak och väggar, dvs ett gödselhus med bottenplatta på 146 m² och beräknad takhöjd på 3,5 meter
- Anläggning av en hårdgjord yta i direkt anslutning till gödselhuset, för att minimera riskerna för gödselläckage till mark och grundvatten vid lastning av gödsel.

Efter utökning kommer det att finnas 57 003 platser för unghöns, fördelade på tre stallar på fastigheterna Smedtofta 2:85 (41 343 platser) och Smedtofta 4:8 (15 660 platser).

Miljökonsekvensbeskrivning

Lokalisering

Fastigheterna Smedtofta 2:85 och Smedtofta 4:8 är belägna i Stora Levene församling i Vara kommun. Närmaste tätbebyggda område, Stora Levene, är beläget 1,0-1,5 km syd/sydväst om stallarna. Fastigheterna ligger i en utpräglad jordbruksbygd som innefattas av ett så kallat nitritkänsligt område; hela Vara kommun. Marken är inte detaljplanlagd. Fastigheten Smedtofta 2:85, där det nya stallet planeras, ligger inom den primära skyddszonen

i Smedtofta vattenskyddsområde. Det finns 18 närboende inom en radie av 500 meter från de befintliga respektive det planerade stallet/stallarna.

Smedtofta 2:85 berörs inte av riksintresse för kulturmiljövård. Kulturhistoriska lämningar i anslutning till fastigheten, sammanfattas i följande lista (källa: Riksantikvarieämbetets Fornsök):

- 230 meter söderut; fast fornlämning (stensättning) med datering från brons-/järnålder
- 260 meter sydost; kulturhistorisk lämning (blästbrukslämning) med datering från järnålder/medeltid
- 360 meter söderut; fast fornlämning (stensättning) med datering från brons-/järnålder
- 425 meter sydost; övrig kulturhistorisk lämning (fyndplats) med datering från sten-/brons-/järnålder/medeltid/nyare tid
- 550 meter sydost; övrig kulturhistorisk lämning (fyndplats) med datering från sten-/brons-/järnålder/medeltid/nyare tid
- 950 meter norrut; övrig kulturhistorisk lämning (blästbrukslämning) med datering från järnålder/medeltid.

Fornlämningarna kommer inte att påverkas av den planerade verksamheten.

Brukningscentrum eller egen brukningsareal berörs inte av något naturreservat eller riksintresse för naturvård eller friluftsliv. Närmaste naturreservat, Levene äng, ligger 2,3 km från brukningscentrum och bedöms inte att påverkas av den planerade utbyggnaden på Smedtofta 2:85.

Det är av stor praktisk och ekonomisk betydelse att befintligt och planerat stall hålls samlade. Med en nybyggnation på Smedtofta 2:85 kommer foder- och djurinköp att kunna optimeras. Befintlig gödselhantering kommer att kunna utnyttjas både till befintligt och planerat stall. En etablering på annan plats, långt från den idag befintliga anläggningen, är ur praktisk, ekonomisk och miljömässig synvinkel ej genomförbar.

Det planerade stallet kommer att ligga parallellt med och direkt söder om befintligt stall på Smedtofta 2:85. De två stallen kommer dock att ligga något förskjutna till varandra, eftersom befintligt gödselutrymme är byggt i vinkel rakt ut från det befintliga stallet.

Utsläpp till luft

Produktionen orsakar utsläpp till luften. Utsläppen sker framförallt i form av ammoniak, NH₃ och uppstår i stall och från lagring och spridning av gödsel. En miljömässigt bra produktion är beroende av såväl biologiska faktorer som tekniska hjälpmedel. För att minska den planerade produktionens utsläpp av ammoniak, planerar sökande att använda sig av flera olika tekniska hjälpmedel:

- Inhysningssystem med bra djurmiljö främjar djurhälsan och därmed ökad foderomvandlingsförmåga
- Täta utgödslingsintervall (3-5 dagar)
- Investering i push up-nipplar och spillkoppar för att minska vattenspill
- Ventilationssystem med multi step-funktion för minimering av överventilation samt reglering av fuktighet
- Fläktsystem som bidrar till torkning av gödseln i stallet
- Lagringssystem för gödsel som skyddar gödseln för väder och vind och därmed minskar den miljöpåverkande effekten.

Enligt schablonvärden i Jordbruksverkets program STANK (STALLgödsel växtNäring i Kretslopp) uppgår kväveförlusterna i stall till 10 % och vid lagring till 12 %. Metoderna för att uppskatta emissionerna är ganska osäkra, varför siffrorna måste ses som ungefärliga värden.

Den planerade djurhållningen beräknas ge 11 609 kg kväve/år i gödsel och urin. Av detta avgår 1 161 kg som ammoniak via ventilationsluften i stallet och ytterligare 1 254 kg under den efterföljande lagringen. Sammanlagt 2 415 kg kväve beräknas därför avgå som ammoniak före spridningen av gödseln, vilket motsvarar 21 % av kvävet i gödseln.

De planerade byggnadsåtgärderna är planerade i direkt anslutning till de befintliga byggnaderna, vilket minskar förändringen av lukt från stallen. Ventilationsfläktarnas utlopp är placerade på taket, 6-7 meter över markytan, vilket gör att ventilationsluften snabbt späds ut och minskar risken för luktstörningar. Luktproblem kan komma att uppstå i samband med lastning av gödsel från lagret.

Utsläpp till vatten

Fastigheten Smedtofta 2:85 ligger inom den primära skyddszonen i Smedtofta vattenskyddsområde. Vattenuttag till verksamheten sker genom kommunal vattenanslutning.

Ingen avledning av dagvatten från takytorna görs från befintliga stallar. Dagvatten från takytorna avleds via täckdikningens befintliga stamledningar. På de aktuella fastigheterna finns inga personalutrymmen med sanitärt avlopp.

Vattenavrinning sker norrut från brukningscentrum. Enligt VISS finns en mindre bäck norr om Stora Levene. Denna bäck mynnar ut i *Lidan-Uvered till Trässberg*. Brukningscentrum och spridningsarealens delavrinningsområde är *Utloppet av Vänern (Vänern-Dalbosjön)*. Huvudavrinningsområde är Göta älv och vattendistriktsindelningen är Västerhavet.

Enligt VISS har Vänern-Dalbosjön inte några övergödningsproblem. Klassificeringen är hög ekologisk status för näringsämnen medan totalfosforhalten uppfyller kraven för hög status. Vattenförekomsten klarar i nuläget kraven

för god status och förhållandena bedöms inte försämrats till 2015. Vattenförekomsten *Lidan – Uvered till Trässberg* har måttlig ekologisk status för näringsämnen 2009 och det har bedömts som ekonomiskt orimligt och tekniskt omöjligt att vidta de åtgärder som behövs för att uppnå god ekologisk status till år 2015.

Påverkan på status i vattendrag och sjöar från befintlig och planerad produktion, kan förekomma i form av utlakning av kväve och fosfor till vattendrag och sjöar. Företaget utför dock åtgärder och tar del av rådgivning för att minimera förluster, men det sker alltid en utlakning med risk för näringsberikning av vatten.

Lagring och spridning av stallgödsel och tvättvatten

Det befintliga lagringsutrymmet för gödsel på Smedtofta 2:85, byggs om från flytgödselbehållare till gödselhus för lagring av fastgödsel. Dessutom anläggs en hårdgjord yta för lastning av fastgödseln, för att minimera riskerna för gödselläckage till mark och grundvatten. En ny lagringsbehållare byggs för att lagring av tvättvatten från stallarna.

På Smedtofta 4:8 hanteras fastgödseln i ett containersystem efter utgödsling. Containeren är försedd med plasttak. På fastigheten finns en befintlig gödselplatta, som kan ses som en reservlagring. Tvättvatten från stallrengöring leds till befintlig lagringsbehållare.

All gödsel från befintlig och planerad produktion kommer att säljas till företag med tecknade spridningsavtal. Enligt gällande regelverk, SJVFS 2010:55, kommer dokumentation att finnas över vilka gödselmängder som förs bort, hur stor mängd totalfosfor gödseln innehåller samt när försäljningen skett och till vem. Dokumentation sparas och kommer att finnas tillgänglig i minst sex år.

Buller

De största bullerkällorna i produktionen är externa transporter (foderleveranser och djur- och gödseltransporter) samt ventilationsfläktarna. Inga bullermätningar är gjorda.

För att begränsa buller kommer alla leveranser av gödsel, foder och djur att ske dag- och kvällstid. Avlastning av foder samt lastning och lossning av djur kommer dessutom att ske i anslutning till stallbyggnaderna. Interna transporter kommer inte att ske.

Dagens ventilationsfläktar är utformade så att ljudnivån ska hållas på en låg nivå. Enligt djurskyddslagen får ventilationsljud inte överstiga 65 dB(A) inne i stallet. Detta gör, tillsammans med det avstånd som råder mellan befintliga och planerade byggnader och närboende, att fläktarna inte kommer att orsaka några störande ljudnivåer.

Transporter

Förbrukningen av exempelvis foder och strö kommer att öka vid en utökad unghönsproduktion. Dock kommer de externa transporterna att kunna optimeras med större enskilda leveranser, vid en utökning av produktionen och de kommer därför inte att öka nämnvärt i antal. Foderförbrukningen per år beräknas öka från 344 till 598 ton. Antalet fodertransporter per år beräknas emellertid endast öka från 43 till 47 st. Övriga transporter in till verksamheten utgörs av kutterspån, bränsle och inkommande djurtransporter. Transporter ut från verksamheten utgörs av utgående djurtransporter, kadaver och försåld gödsel. I den befintliga verksamheten uppgår det totala behovet av transporter per år till 82-85 st. I den planerade verksamheten beräknas dessa öka till 91-94 st.

Övergång från befintlig flytgödselhantering till fastgödselhantering på Smedtofta 2:85, minskar transportbehovet då mindre mängd vatten behöver transporteras. Externa transporter sker oftast dag- och kvällstid och belastar främst det allmänna vägnätet, dvs väg 187 Lidköping-Vara.

Energi

Unghönsuppfödningen kräver tillsatsvärme endast under en kort period vid insättning som sker två eller tre gånger per år. Behovet av tillsatsvärme upphör efter en till tre veckor. Vid utbyggnad på Smedtofta 2:85 planeras för ett alternativt uppvärmningssystem som bygger på jordvärme kopplat till ett golvvärmesystem. På det sättet kommer behovet av olja för uppvärmning att minska i det nybyggda stallen. Totalt sett bedöms ändå årsbehovet av bränsleolja öka från 5-8 m³ till 8-11 m³, då värmepumpen inte kan ersätta olja helt, vid exempelvis kall väderlek.

I den befintliga produktionen uppgår elförbrukningen till 48 100 kWh. Efter utbyggnad beräknas elförbrukningen öka till 83 100 kWh. 1 kWh insatt el för drift av jordvärmepumpen beräknas ge 3 kWh tillbaka.

Diesel, kemikalier och avfall

Det finns en besiktigad och godkänd cistern för eldningsolja på Smedtofta 2:85, med 4,5 m³ volym. Det används inga kemiska bekämpningsmedel inom fastigheterna. Kemikalier såsom råttgift används vid behov i stallar och övriga utrymmen.

De viktigaste avfallstyperna är:

- Gödsel från unghönsproduktionen
- Döda djur
- Farligt avfall

Mängden döda djur beräknas till ca 750 kg per år. I väntan på borttransport kommer döda djur att lagras i frysutrymme. Svensk Lantbruksstjänst AB ordnar med vidare transport till en av Jordbruksverket godkänd destruktionsanläggning.

Lysrör och annat avfall som inte kan nyttiggöras eller återvinnas i den egna verksamheten kommer att transporteras regelbundet för återvinning till godkända uppsamlingsanläggningar.

Yttranden

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen konstaterar att det finns verksamhet på fastigheten Smedtofta 2:85 sedan tidigare. Enligt samrådsredogörelsen har inga synpunkter på den nu ansökta utökningen framkommit. Ett avgränsat skogsområde avskärmar anläggningen åt söder mot Stora Levene och övriga närboende i den riktningen. Åt norr, väster och öster är terrängen öppen. På fastigheten Smedtofta 4:8 sker ingen utökning av verksamheten.

Verksamhetsområdet med den utökade unghönsuppfödningen, Smedtofta 2:85, ligger inom en så kallad inre skyddszon för grundvattentäkt. Av 3 § i Skaraborgs läns allmänna kungörelser, nr 57-1975 (Skyddsområde och skyddsbestämmelser för grundvattentäkt på fastigheten Smedtofta Ravelsgården 2:81, Levene socken, Vara kommun), framgår bland annat att särskilda försiktighetsmått gäller vid hantering av diesel- och eldningsolja. Lagring och spridning av stallgödsel ska ske på ett sådant sätt att förorening av grundvatten inte kan ske. Vara kommun har under senare tid utarbetat förslag på nya skyddsföreskrifter för vattenskyddsområdet; benämnt Smedtofta grundvattentäkt. Gränserna för vattenskyddsområdet i förslaget sammanfaller i stort sett med de som gällt tidigare. Den del som tidigare benämnts inre skyddszon heter numer primär skyddszon. Av förslaget framgår bland annat reglering gällande hantering av petroleumprodukter samt yrkesmässig lagring och spridning av växtnäringsämnen.

Verksamhetsområdena omfattas inte av detaljplan. Den planerade verksamheten är förenlig med kommunens översiktsplan. Det finns inget Natura 2000-område som kommer att beröras av den planerade utbyggnaden. Den planerade verksamheten bör enligt Länsstyrelsens bedömning inte innebära någon risk för att påtagligt skada något riksintresse för kulturvård eller annat ändamål. Verksamheten får även anses vara förenligt med god hushållning av mark och vatten.

I ansökan redovisas inget lokaliseringsalternativ för det planerade stallet. Bolaget anger istället att det är av stor praktisk och ekonomisk betydelse att befintligt och planerat stall för unghönsuppfödningen hålls samlat på Smedtofta 2:85. Därmed kan ytterligare foder- och djurinköp optimeras tillsammans med redan befintliga inköp. Gödselhanteringen kommer på det sättet också att kunna samordnas. En lokalisering på annan plats, bedöms av bolaget inte vara genomförbar ur praktisk, ekonomisk eller miljömässig synvinkel. Lokalisering på den andra fastigheten, Smedtofta 4:8, är inget alternativ då bolaget endast arrenderar det befintliga stallet med tillhörande anläggningar på fastigheten.

Länsstyrelsen bedömer att möjligheten att uppnå God ekologisk status i *Lidan-Uvered till Trässberg* inte motverkas av att tillstånd medges. Länsstyrelsen bedömer att om verksamheten bedrivs enligt ansökan och de föreslagna villkoren får miljöpåverkan anses vara acceptabel.

Sammanfattningsvis bedömer Länsstyrelsen att den i ansökan föreslagna lokaliseringen för det nya unghönsstallet på Smedtofta 2:85 kan godtas då inga påtagliga störningar bedöms uppkomma om verksamheten följer skyddsföreskrifterna för skyddsområdet för grundvattentäkten samt övriga föreskrivna skyddsåtgärder. Det planerade stallet och ombyggnationen av gödsellagret ansluter väl till befintligt stall och bedöms komma att smälta väl in i miljön.

Enligt bolaget kommer den producerade stallgödseln inte att spridas på bolagets egen mark. Bolaget har därför ingått spridningsavtal angående all stallgödsel på båda fastigheterna. Däremot uppger bolaget att tvättvatten från stallarna ska spridas på egen areal. På fastigheten Smedtofta 2:85 ingår ingen åkerareal, men bolaget redovisar 46 hektar som bolaget förfogar över på annan fastighet. Länsstyrelsen anser att bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten om det blir aktuellt med stallgödselspridning på åkermark som bolaget själv förfogar över och finner därför att det finns skäl att även föreslå villkor som omfattar såväl tvättvatten- som eventuell framtida stallgödselspridning, i händelse av att ingångna spridningsavtal senare ändras eller upphör. Spridningsavtalen är tidsbegränsade till fem år. Smedtofta 2:85 ligger dessutom inom skyddsområde för grundvattentäkt.

Verksamheten klassificeras som B-verksamhet enligt förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Länsstyrelsen anser att följande provningspunkt är aktuell

- B 1.10; anläggning för djurhållning med mer än 40 000 platser för fjäderfä

Verksamheten omfattas även av IED (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp) enligt punkten 6.6 a; intensiv uppfödning av fjäderfä med mer än 40 000 platser för fjäderfä.

Länsstyrelsen anser att det ansökta tillståndet ska få tas i anspråk först när beslutet vunnit laga kraft.

Förslag till villkor med motivering

Länsstyrelsen anser att följande villkor bör meddelas för verksamheten. För de villkor som utgör vedertagen praxis, ges ingen speciell motivering.

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Uppkommer problem med flugor eller lukt från verksamheten ska åtgärder omedelbart vidtas så att störningen upphör.

Stallar

3. Utsläpp av ammoniak via ventilationsluften från stallarna på Smedtofta 2:85, får inte överstiga 50 gram per djur och år.

Mätningar av hur mycket ammoniak som avgår från stallarna på Smedtofta 2:85 ska ske regelbundet och minst tre gånger om året. Det totala årsutsläppet av ammoniak bör beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i stallarna. En sammanställning av det totala årliga ammoniakutsläppet från anläggningen ska redovisas till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.

Om utsläppet av ammoniak överskrider ska omedelbara och tillräckliga åtgärder vidtas så att värdet kan klaras senast vid den tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.

På Smedtofta 4:8 ska stallens utrustning och inredning skötas och underhållas på ett sådant sätt att ammoniakavgången från stallen minimeras.

Motivering

Ett av de svenska miljö kvalitetsmålen är "Ingen övergödning". Övergödning orsakas bland annat av ammoniakavgång, där jordbrukets djurhållning svarar för huvuddelen av de svenska utsläppen. Den aktuella verksamhetens storlek gör att det är angeläget att begränsa utsläppen från anläggningen. Genom att använda bästa möjliga teknik kan ammoniakavgången minskas. Ammoniakutsläppen via ventilationsluften är i hög grad beroende av temperatur, utgödslingsintervall och ventilationsstyrning.

Lagring av stallgödsel och tvättvatten

4. Samtliga gödselvårdsanläggningar ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger.

Motivering

För höga halter av växtnäringsämnen i mark och vatten leder till övergödning av miljön.

5. Lagringsutrymmen för fast stallgödsel ska vara försedda med tak och väggar.

Motivering

Genom att hålla gödseln torr även under lagringsperioden, kan ammoniakavgång och lukt begränsas.

6. Mellanlagring av gödsel i fält, så kallad stuka, får inte ske. Vid omlastning av gödsel får den lagras i högst 2 dagar på det fält där gödsel skall spridas.

Motivering

Lagring i stuka medför ökad risk för utlakning av växtnäring till marken och ammoniakavgång till luften. Lokalt under stukan kan höga koncentrationer av växtnäring ansamlas, vilket kan leda till utlakning via dräneringsvatten.

7. Tvättvatten som uppkommer vid rengöring av stallarna ska samlas upp i täta behållare med tak eller annan täckningsmetod som kan godkännas av tillsynsmyndigheten. Det ska finnas möjlighet att lagra tvättvattnet i minst 10 månader. Spridning av tvättvatten ska ske i fält eller motsvarande.

Motivering

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen avser bolaget att sprida tvättvatten från verksamheten på egen brukad mark. Tvättvatten från stallarna är att jämföras med flytgödsel och lagringskapaciteten ska motsvara den som gäller för stallgödsel från fjäderfä enligt gällande regelverk.

Transporter

8. Transport av stallgödsel och tvättvatten ska ske så att spill inte uppkommer.

Spridning av tvättvatten

9. Spridning av tvättvatten får inte ske närmare vattendrag eller vattenförande dike än 10 meter. Spridning med exakt spridningsteknik (bandspridning eller myllning) får inte ske närmare än 6 meter från vattendraget.

Motivering

Med en spridningsfri zon intill vattendrag minskar risken för växtnärläcksage genom antingen direkt spill av gödsel i vattendraget eller indirekt genom ytavrinning till vattendraget. Bandspridning eller myllning möjliggör en betydligt bättre kontroll av spridningsbilden än vad som är möjligt vid bredspridning.

10. Spridning av tvättvatten får inte ske närmare enstaka bostadshus, vattentäkt än 75 meter utan innehavarens alternativt ansvarigas medgivande. Avståndet till vattentäkt får dock aldrig understiga 50 meter. Särskild försiktighet skall iakttas där markytan lutar mot en vattentäkt liksom i de fall där åkermarken regelmässigt översvämmas vid snösmältning/riklig nederbörd.

Motivering

Med skyddsavstånd till bostäder minskar lukt- och bullerstörningar. Med skyddsavstånd till vattentäkter och översvämningshotade marker minskar risken för växtnärläcksage genom utlakning och ytavrinning.

11. Tillståndsinnehavaren ska informera de parter där leverans-/spridningsavtal eller motsvarande har ingåtts, om de villkor som gäller för lagring och spridning av stallgödsel och tvättvatten enligt detta tillstånd samt att Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62, omtryckt SJVFS 2011:25, med senare ändringar) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är tillämpliga.
12. Om spridningsarealer bortfaller enligt tidigare tecknade avtal, ska nya arealer säkerställas via skriftliga leverans-/spridningsavtal.

Avfall och kemikalier

13. Farligt avfall och kemiska produkter ska hanteras på sådant sätt att mark, ytvatten eller grundvatten inte förorenas.
14. Lagring av diesel- och eldningsolja ska ske på tät invallad yta under tak. Invallningen ska rymma den största tankens volym och minst 10 % av övriga tankars volym.

Kontroll av verksamheten

15. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat omfatta påverkan på recipienten samt ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast ett år efter det att detta tillstånd har tagits i anspråk.
16. Analyser av stallgödselns och tvättvattnets innehåll av fosfor och kväve ska ske minst en gång per år. Analysresultatet ska rapporteras till tillsynsmyndigheten i samband med miljörapporten
17. Tillståndsinnehavaren ska kontinuerligt, dock minst en gång per år, rapportera till tillsynsmyndigheten vilka som har tagit emot och köpt gödsel. Vidare skall det framgå mängd och datum för leveranser.

Övrigt

18. Planerade förändringar i hantering av tvättvatten och stallgödsel ska i god tid anmälas till tillsynsmyndigheten.
19. Om djurhållningen upphör på fastigheten ska detta meddelas i god tid till tillsynsmyndigheten.

Motivering

Verksamheten berörs av IED (industriutsläppsdirektivet) vilket bl.a. innebär att frågor om förorenad mark och nedläggning av verksamheten särskilt ska beaktas vid en tillståndsprövning. Risken för förorenad mark bedöms som liten. Verksamhetsutövaren bör dock meddela tillsynsmyndigheten om, och i så fall när, djurhållningen upphör på fastigheten.

Miljö- och byggnadsnämnden, Vara kommun

Miljö- och byggnadsnämnden tillstyrker en utökning av verksamheten på Smedtofta 2:85 och 4:8 under förutsättning att nedanstående punkter särskilt beaktas i tillståndets villkor.

Enligt föreslagna skyddsföreskrifter för Smedtofta vattentäkt:

- är hantering av kemiska bekämpningsmedel förbjuden,
- krävs det tillstånd för hantering av gödsel,
- är schaktning, grävning, pålning och spontning inom vattenskyddsområdet inte tillåtet utan tillstånd från miljö- och byggnadsnämnden.

Även om inte skyddsföreskrifterna är antagna anser nämnden det som ytterst viktigt att ovanstående punkter behandlas i tillståndet.

Sedan ansökningsprocessen inleddes 2009 och även sedan ansökan lämnades in i augusti 2011 har kommunen inlett och intensifierat sitt arbete med att se över skyddet för vattentäkterna i kommunen. Nya skyddsföreskrifter finns framtagna, men är inte beslutade än. Det finns även ett förslag om att ansluta samtliga fastigheter inom den primära skyddszonen till det kommunala avloppsledningsnätet för att stärka skyddet för vattnet.

Mot bakgrund av detta arbete och att verksamheten ligger 300 meter från vattenverket ser nämnden det som extra angeläget att verksamheten på Smedtofta 2:85 bedrivs på ett sådant sätt att det inte finns risk för att förorena grundvattnet i kommunens dricksvattentäkt. Det är därför motiverat att ställa högre krav på hantering av gödsel, kemiska produkter, farligt avfall samt schakt- och grävarbeten än i motsvarande verksamhet utanför skyddsområdet.

VA-enheten, Vara kommun

VA-enheten har identifierat de risker som kan tänkas finnas med ansökt verksamhet; särskilt när den kommer att bedrivas inom det inre vattenskyddsområdet:

- att spillvatten i samband med rengöring omhändertas på ett sätt så att det inte når vattentäkten, exempelvis desinfektionsmedel i samband med salmonellautbrott
- att gödselhanteringen är säkrad så att det inte sker läckage av nitrat och nitrit till vattentäkten
- att försiktighetsmått följs när det gäller jordvärmeanläggningen; exempelvis godkänd vätska i jordvärmeslangen.

VA-enheten vill informera om att verksamhetens eventuella avloppsvatten inte kan tas emot. Ledningsnät, pumpstationer och reningsverk är endast byggda för hushållspillvatten.

Sökandens bemötande av yttranden

Länsstyrelsen

Villkor 3 angående utsläpp från stallen på Smedtofta 2:85, via ventilationsluften

I villkoret ställs kravet om ett högsta utsläpp av ammoniak, på 50 gram per unghöna och år. Enligt personal på Länsstyrelsen, har den föreslagna emissionsciffran bland annat sin grund i ett utkast för ett "nytt referenssystem/BREF-dokument" som ännu inte är beslutat. Bolaget saknar dock en redovisning av att siffran från Länsstyrelsen är väl underbyggd för svenska förhållanden.

På en fråga till Knut-Håkan Jeppsson, vid Lantbrukets byggnadsteknik (LBT) på Sveriges Lantbruksuniversitet, om det finns ammoniakemissionsförsök i Sverige från höns, kyckling och unghöns, är svaret att LBT endast har gjort mätningar av ammoniak i ett försöksstall för värphöns med våningssystem och gödselmatta under gödselbingen. Resultatet var då ca 100 gram ammoniak per plats och år (Gustafsson & von Wachenfelt, 2004). Det finns inga mätningar från unghöns. För slaktkyckling finns endast mätningar från 1980-talet.

Nivån i det "nya referenssystemet" för voljärsystem med djupströ eller spaltgolv är 50-60 gram per plats och år. För system med gödselmatta i kombination med olika andel "slatted floor" (35-70 % som förmodligen är plastspalt över gödselbinge) är emissionerna lägre. Det är då med mycket spalt, vid temperaturer runt 17-20°C, samt lufttorkning med olika volymer och temperaturer av luft som blåses över gödseln. Siffrorna från det "nya referenssystemet" bygger på resultat från Holland och Tyskland och är i princip det samma för unghöns och värphöns. Tyvärr är de olika inhysningssystemen dåligt förklarade men bolaget kan konstatera att det är skillnader i djurstallens utformning. Det är också skillnader i klimat och det är svårt att bedöma om nivån är en rimlig ammoniakavgång i dagens svenska system.

Det som beskrivs ovan tyder på en tydlig osäkerhet i den föreslagna siffran. Nivån kanske är acceptabel men bolaget anser att grunden för att nivån är rätt för svenska förhållanden känns mycket osäker. Siffran måste vara väl

under byggd och anpassad till svenska förhållanden om det ska finnas som ett detaljerat villkor i bolagets miljötillstånd. Ett krav bör vara att mätningar har skett på försöksnivå i moderna svenska system och i svenskt klimat. Tyvärr finns ett visst motsatsförhållande mellan reducerad miljöpåverkan och strängare svensk djurskyddslagstiftning (som generellt anses vara ökad djurvelfärd).

Att exakt fastställa luftomsättning eller ventilationsflödet är inte så lätt, då flödet och emissionen varierar över dygnet. Det finns många faktorer som påverkar såsom hönans ålder, aktivitet, foderstat, tid från senaste utgödsling, temperatur etc. Bolaget undrar om Länsstyrelsen vet hur svårt det är att göra bra mätningar som ska representera ett helt år? Det är befängd att tro att det räcker med några momentanvärden för att fastställa ammoniakutsläpp.

Inom Svenska Ägg:s omsorgsprogram mäter bolaget idag ppm-värden regelbundet. Bolagets tillåtna maxvärde enligt lag är 25 ppm ammoniak. Vid bolagets mätningar har bolaget 2-3 ppm vid temperaturer kring 19°C. Om bolaget använder detta värde i kombination med skattat medelvärde för ventilation blir bolagets ammoniakutsläpp i nivå med ca 40 gram per plats och år.

$(3 \text{ ppm} * 0718 \text{ kg/m}^3 \text{ (densitet för ammoniak vid } 20^\circ\text{C)}) * (\text{max.ventilation } 4,2 \text{ m}^3/\text{timme/höna} * 40\text{-}50 \text{ \%}) * (24 \text{ tim} * 7 \text{ dgr} * 16 \text{ v} * 2,1 \text{ omg}) / 1\,000\,000 =$
40 gram per plats och år)

Bolaget kan på ett övergripande sätt i beräkningen ovan visa att bolaget ligger på en låg nivå, men känner stor skepsis till Länsstyrelsens föreslagna siffra för högsta utsläpp av ammoniak. Emissionerna måste vara mätbara (på ett meningsfullt sätt) om bolaget ska acceptera nivån i bolagets miljötillstånd. Det finns ingen nytta med att mäta och redovisa momentana värden för ammoniakutsläpp på det föreslagna sättet. Bolaget ser att enskilda värden som påverkas av temperatur, tidpunkt för senaste utgödsling, ventilationen mm, inte är representativa för att ange årsbasis och kan därför leda till felaktiga slutsatser och diskussioner av personer som inte är väl insatta i branschen.

Det är mer relevant att bolaget väljer ett så bra system som möjligt, samt gör vad bolaget kan i den dagliga driften för att minska ammoniakemissionerna. I bolagets planerade stall kommer bolaget att arbeta med bästa möjliga teknik för att sänka emissioner. Detta genom bland annat lagring av gödsel under tak, utgödsling via gödselmattor som körs med korta intervall (2-3 dagar) och bolaget planerar liksom idag att använda fyra olika anpassade fasfoder under omgången. De fyra fasfodren optimeras med fokus på begränsat innehåll av råprotein (kväve). I stallavdelningarna kontrolleras ppm-värde via Svenska Ägg:s omsorgsprogram och bolaget har en väl underhållen och kontrollerad ventilation.

Bolaget föreslår att villkor 3 ändras till:

”Stallens utrustning och inredning ska skötas och underhållas på ett sådant sätt att ammoniakavgången minimeras.”

Villkor 5 angående lagring av fastgödsel

På fastigheten Smedtofta 2:85 kommer gödseln att lagras under tak för både befintligt och planerat stall. Vid det befintliga stallet på Smedtofta 4:8, som arrenderas, lagras gödseln under tak under omgången och utgödsling sker först efter omgångens slut. Gödseln säljs men kan ibland behöva mellanlagras en kortare tid innan leverans. Mycket god och tillräcklig lagringskapacitet finns på en befintlig platta. Att investera i ett gödselhus på denna arrenderade anläggning är inte relevant eller ekonomiskt möjligt.

Bolaget föreslår att villkor 5 ändras till:

”Lagringsutrymmen för fast stallgödsel ska vara försedda med tak och väggar. På Smedtofta 4:8, där lagring sker i stall under omgången, är lagring på gödselplatta godkänd.”

Villkor 7 angående lagring av tvättvatten

Efter att en omgång har avslutats, görs utgödsling och en mekanisk rengöring av stallavdelningen. Utöver vanlig utgödsling görs även en effektiv maskinell dammborstning. Efter det görs ytterligare en dammsugning där det behövs innan stallet tvättas. När tvätten påbörjas är hela stallet rent och har minimalt med partiklar kvar, vilket gör att tvättvattnet innehåller mycket lite gödselrester. Bolaget planerar två nybyggda brunnar på Smedtofta 2:85 för uppsamling av tvättvatten (ca $2 \times 12 \text{ m}^3$), samt möjlig lagring i befintlig betongbehållare för tvättvatten på Smedtofta 4:8.

Det tar ca 120 timmar/år att tvätta tre stallavdelningar med totalt 57 000 platser. Vid högtryckstvätt åtgår $0,6 \text{ m}^3/\text{timme}$ och avdelningarna tvättas ca 2,1 ggr/år. Det innebär att det åtgår ca 150 m^3 tvättvatten/år och att länsstyrelsen kräver ett lagringsbehov för 125 m^3 för 10 månaders lagring.

En analys av bolagets tvättvatten som är gjord direkt efter tvätt, visar ett extremt litet innehåll av kväve, som inte alls kan jämföras med flytgödsel. Innehållet av kväve är 160 mg/liter eller $0,16 \text{ kg N/m}^3$. Tvättvattnet innehåller endast ca 1/30-del N jämfört med normalt kväveinnehåll i flytgödsel från unghöns. Om man antar att ett tak reducerar 3 % av förlusterna (källa Jordbursvekets program SIM) så sparas totalt endast $0,72 \text{ kg N/år}$ ($(0,16 \text{ kg N} \times 150 \text{ m}^3) \times 3\%$). Grovt räknat och vid antagandet att ett tak kostar 100 000 kr, blir kostnaden ca 25 000 kr per 1 kg reducerat N, vilket är väldigt långt ifrån rimligt att motivera.

Lagring av tvättvatten finns inte reglerat i föreskrifterna och det är helt felaktigt att jämföra tvättvatten med flytgödsel, som Länsstyrelsen gör i sin motivering. Kostnaderna i förhållande till den minimala reduktionen av ammoniakavgång är så skyhöga, att vare sig tak eller annan eventuell täckning, samt ett krav på 10 månaders lagring, är befogat eller miljömässigt motiverat.

Bolaget föreslår att villkor 7 ändras till:

”Tvättvatten ska samlas upp i täta behållare samt spridas på åkermark.”

Villkor 9 och 10 angående spridning av tvättvatten

Tvättvatten kan inte likställas med flytgödsel (se motivering ovan). Villkoren kan inte motiveras med att bolaget minskar växtnäringssläckage. Villkor 9 och 10 accepteras, om villkoren formuleras att gälla vid spridning av stallgödsel.

Villkor 11 angående information till köpare av gödsel

Bolaget motsätter sig att det kan göras ansvarigt för hur en gödselmottagare (ett annat företag) lagrar och sprider sin gödsel.

Villkor 12 angående skriftliga spridningsavtal

Bolaget har enligt ansökan visat att bolaget har tillräckligt med spridningsareal (spridningskontrakt) för planerad produktion. Med de priser för handelsgödsel som nu råder (och sannolikt ökar i framtiden), ger användning av hönsgödsel ett nettovärde på 1 000-1 500 kr/ha, vilket gör att intresset och efterfrågan hos brukarna av åkermark är stort.

För att bedriva djurproduktion finns inga krav på att äga eller bruka mark. I Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om miljöhänsyn (SJVFS 2010:55) finns heller inga krav på skriftliga avtal om stallgödselspridning på annans mark om man inte äger egen mark. Potentiell spridningsareal kan inte ses som en begränsning för företaget med det geografiska läget i en odlad slättbygd. Länsstyrelsen ger ingen motivering till varför skriftliga avtal krävs. Bolaget anser det skäligt att få ha en obunden handlingsfrihet att sälja gödseln till vem bolaget vill utan skriftliga avtal. Försäljning av gödsel behöver kunna göras när det är praktiskt, ekonomiskt och miljömässigt lämpligt samt med förhållandevis kort varsel. Faktumet att gödseln från bolagets höns är en resurs ger ju samtidigt en trygghet för att den kommer att efterfrågas och användas på ett vettigt sätt, även utan bindande avtal.

Sammanfattningsvis vill bolaget att villkor 12 tas bort. Däremot kommer bolaget årligen tydligt redovisa avyttringar av stallgödsel till tillsynsmyndigheten enligt gällande föreskrifter.

Villkor 16 angående analys av stallgödsel och tvättvatten

Bolaget planerar inte att sprida gödsel och det kan då inte vara relevant att bolaget ska göra gödselanalyser. Bolaget anser även att analyser till laboratorium av fastgödsel inte ger nog säkra värden för näringsinnehållet, så att bolaget kan rekommendera sina gödselköpare att basera sin gödselspridning på det. Det är svårt att få tillförlitliga analysresultat på en varierande ts-halter. Bolagets erfarenheter är att det är svårt att lyckas ta ut representativa prov från fastgödsel. En realistisk och mycket mer säker metod är att använda etablerade schablonvärden och korrigera till en högre ts-halt för bolagets torrare gödsel som lagras under tak och inte tillförs regnvatten.

Bolaget föreslår att krav på analys av fastgödsel stryks.

Övrigt: gällande tillstånd för Smedtofta 4:8

Bolaget har inte tagit över tillståndet från Levene Fjäderfä HB/Göran Svensson, gällande produktionen på Smedtofta 4:8.

Bolaget hoppas att bolagets synpunkter inte ses som allt för svåra att ta hänsyn till. Bolaget anser inte heller att bolagets önskemål medför några miljörisker.

Miljö- och byggnadsnämnden, Vara kommun

Förbjuden hantering av kemiska bekämpningsmedel på Smedtofta 2:85

Bolaget har idag obligatoriska krav på sig från branschens omsorgsprogram (Svenska Ägg) och från salmonellaprogrammet. Kraven består bl.a. av desinficeringskrav av stallavdelningen mellan omgångar, behandling vid uppkomst av eventuella kvalster, krav på bekämpning av råttor och möss samt en fri zon utan växtlighet kring stallet. Det är en förutsättning i verksamheten att bekämpningsmedel får användas för dessa ändamål och tillståndet behöver därför medföra ett godkännande för hantering och användning av bekämpningsmedel för dessa ändamål.

Risk att bolaget kommer att påverka grundvattnet är minimal då skyddsåtgärder kommer att utföras för att minimera riskerna med bekämpningsmedlen, till exempel genom att:

- de kommer att användas i enlighet med de villkor som framgår av preparatens märkning
- råttgift kommer att läggas ut i godkända betesstationer
- bolaget har åtagit sig att investera i behållare för att samla upp tvättvatten från stallet.

Tillstånd för att hantera gödsel på Smedtofta 2:85

Lagring av gödsel kommer att ske i ett säkert gödselhus. För att ytterligare minimera riskerna för läckage har bolaget åtagit sig att anlägga en hårdgjord yta där lastning av gödsel kommer att ske. Inom tillståndet måste därtill transporter kunna ske med flexibilitet och med kort varsel, anpassat efter åkeriernas logistik för att minimera kostnader.

Schaktning på Smedtofta 2:85

Viss schaktning inför byggnation kommer att behöva utföras vilket bolaget dock inte anser kommer att påverka grundvattnet. Då verksamheten och platsen tillståndsprövas enligt miljöbalken, ska inte tillstånd enligt dessa skyddsföreskrifter behöva krävas ytterligare.

Miljöprövningsdelegationens skäl för beslutet

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget har genomfört samråd och upprättat en miljökonsekvensbeskrivning enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken och förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Miljöprövningsdelegationen finner att inlämnad miljökonsekvensbe-

skrivning efter gjorda kompletteringar uppfyller kraven och kan godkännas enligt 6 kap. 9 § miljöbalken.

Tillåtlighet

Miljöprövningsdelegationen delar i allt väsentligt Länsstyrelsens och övriga remissinstansers bedömning av möjligheten att tillåta unghönsproduktion inom fastigheterna Smedtofta 2:85 och Smedtofta 4:8 i Vara kommun och den valda lokaliseringens lämplighet. Verksamheten är förenlig med rådande kommunala planer och bedöms kunna bedrivas utan att oacceptabel störning uppkommer för närboende eller på omgivande natur- och kulturmiljövärden. Samtidigt uppmärksammas att den utökade djurhållningen kommer att bedrivas inom primär skyddszon för grundvattentäkt och att kommunen arbetar med förslag på nya skyddsföreskrifter för detta, vilket har belysts i de inkomna remissvaren.

Miljöprövningsdelegationen anser sammanfattningsvis att verksamheten uppfyller de krav som i miljöbalken ställs på en lämplig lokalisering och att tillstånd därmed ska medges.

I ansökan söks tillstånd för 57 003 unghönsplatser. Miljöprövningsdelegationen anser dock att denna siffra bör avrundas uppåt och att tillståndet bör omfatta befintlig och utökad unghönsproduktion med en djurhållning om högst **57 100** unghönsplatser.

Villkor

Miljöprövningsdelegationen delar i allt väsentligt Länsstyrelsens samt övriga remissinstansers bedömning gällande vilka villkor som bör meddelas för verksamheten och skälen för dessa. Miljöprövningsdelegation gör dock följande ändringar och särskilda överväganden härutöver.

Villkor 3

Bolaget har lämnat synpunkter på Länsstyrelsens förslag till villkor angående ammoniakavgång från befintligt och planerat stall på Smedtofta 2:85. Bolaget menar att det föreslagna villkorets begränsningsvärde kanske är acceptabelt, men att omfattningen av studier under svenska förhållanden är så pass begränsad att underlaget för ett sådant värde är mycket osäkert.

I Jordbruksverkets rapport *Fjäderfärgödsel – en värdefull resurs (Jordbruksinformation 13 – 2005)* görs en sammanställning av känd kunskap, som innefattar underlag från forskning (SLU och JTI), myndigheter (Jordbruksverket) och branschen (producenter). I rapporten framhålls inledningsvis att kunskaperna generellt är mindre omfattande för fjäderfäödsel än stallgödsel från nöt och svin. Miljöprövningsdelegationen finner emellertid att materialet är anpassat till svenska förutsättningar utifrån tillgängliga forskningsrön samt erfarenheter från svensk produktion.

Av rapporten framgår att den utsöndrade mängden kväve i unghönsproduktion beräknas uppgå till 0,219 kg kväve per unghönsplats och år, enligt

gjorda stallbalansberäkningar. Kväveförlusterna genom ammoniakavgång från stallet beräknas i genomsnitt uppgå till 10 % för bland annat det aktuella systemet med frigående unghöns i flervåningssystem, som på Smedtofta 2:85. Detta motsvarar därmed ett ammoniakutsläpp på 22 gram per unghönsplats och år.

I MKB har bolaget redovisat en egen beräkning över utsöndrad kvävemängd i gödsel och urin samt beräknad förlust från stallet. Denna beräkning visar på en motsvarande förlust av 20 gram per unghönsplats och år (1 161 kg kväve/57 003 platser).

Bolaget hänvisar i MKB till att man använder sig av flera tekniska hjälpmedel för att minska den planerade produktionens utsläpp av ammoniak, genom högt kväveutnyttjande, minimerat vattenspill, anpassad ventilation, anpassade utgödslingsintervall etc. Detta överensstämmer med kraven på bästa möjliga teknik i miljöbalkens hänsynsregler respektive BAT (bästa tillgängliga teknik) enligt IED och den svenska industriutsläppsförordningen. Verksamheter med mer än 40 000 platser för fjäderfä omfattas av IED.

I BREF (Bat REference)-dokumentet angående intensiv djurhållning som antogs av IPPC 2003, redovisades mätresultat generellt över ammoniakförluster från stall med värphöns respektive slaktkycklingar från som lägst 5-10 gram per djur och år, upp till 318-386 gram per djur och år. De högre värdena konstaterades i ströbäddssystem med dåligt skötta ströbäddar och för lite strö. I dessa stallar kunde tidvis upp till 40 ppm ammoniak mätas upp i luften. I det nu aktuella ärendet konstaterar Miljöprövningsdelegationen att de redovisade teknikvalen ger förutsättningar för betydligt bättre möjligheter att begränsa förlusterna.

Miljöprövningsdelegationen finner mot bakgrund av det som konstateras ovan att den av Länsstyrelsen föreslagna utsläppsnivån för stallsystemen på Smedtofta 2:85, på högst 50 gram, är skälig. I det äldre stallet på Smedtofta 4:8 delar Miljöprövningsdelegationen också Länsstyrelsens förslag, då det rör sig om en äldre och en inte i alla stycken ändamålsenlig anläggning, att bolaget i det fallet ska sköta och underhålla befintliga installationer på ett sådant sätt att det minimerar ammoniakavgången.

Beträffande delen om mätningarnas omfattning, framgår det av villkoret att *minst* tre mätningar per år ska göras. Omfattningen är alltså inte begränsad till tre mätningar utan är en miniminivå. Mätningarna ska sedan ligga till grund för en beräkning av ammoniakutsläppet på årsbasis. Bolaget ska dock utreda och inom ramen för kontrollprogrammet, enligt villkor 15, föreslå lämpligt genomförande och omfattning av mätningar och efterföljande beräkningar, för att beräkna ett representativt årsvärde för ammoniakutsläpp. Utifrån bolagets egen redovisning av övergripande beräkningar som bygger på mätningar av ammoniakkoncentration ur djurskyddssynpunkt, finner Miljöprövningsdelegationen att mätutrustning och metoder är beprövade inom bolaget och att de bör kunna anpassas (mätpunkters placering etc) för

att uppfylla villkor 3. Avsikten är att ett underlag tas fram på plats för övergripande beräkningar av ammoniakförlusterna från stallarna.

Miljöprövningsdelegationen anser att det av villkoret ska framgå att det totala årsutsläppet av ammoniak *ska* beräknas utifrån uppmätta koncentrationer och fastställd luftomsättning i stallarna. Även andra likvärdiga metoder för beräkning kan godtas varför ett tillägg om detta bör göras till villkoret. Ett tillägg har gjorts om att redovisningen i miljörapporten även ska innefatta hur många unghönsplatser som utnyttjats under året, så att den totala ammoniakavgången kan ställas i relation till hur mycket djur hållits i respektive stall.

För att tydliggöra hur beräkningen av ammoniakavgång ska göras, anser Miljöprövningsdelegationen att enheten ska vara "gram per djurplats och år". Det är för övrigt samma enhet som används i BREF-dokumentet och som kommer att ligga som underlag för kommande BAT-slutsatser inom IED.

Då utmönstring av riktvärden har skett inom praxis, har Miljöprövningsdelegationen tagit bort näst sista stycket i villkor 3 jämfört med Länsstyrelsens förslag. Miljöprövningsdelegationen anser att verksamhetsutövaren kommer att kunna följa villkoret trots detta.

Villkor 4

Miljöprövningsdelegationen anser att det bör förtydligas att även lagringsbehållare för tvättvatten omfattas av detta villkor och gör därför ett tillägg i denna del.

Villkor 5

Bolaget menar i sitt bemötande av Länsstyrelsens förslag på villkor att lagringen av fastgödsel sker i stallet på Smedtofta 4:8 och att gödseln gödslas ut först efter avslutad omgångsuppfödning. En kortare tids mellanlagring kan krävas före leverans och lagring på befintlig gödselplatta bör godkännas.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att bolaget i sin MKB redogjorde för att fastgödseln på Smedtofta 4:8 gödslas ut och lagras i container som är täckt med plasttak. Under avsnittet om lagring av gödsel påpekades även att ammoniakavgång då minskas genom att man undviker uppfuktning och vindpåverkan.

Miljöprövningsdelegationen anser sammantaget att behov finns av att reglera lagring av fastgödsel på både Smedtofta 2:85 och Smedtofta 4:8 men att villkoret ska delas upp i två delar; en del för respektive fastighet. För Smedtofta 2:85 ska det av Länsstyrelsen föreslagna villkoret gälla. För Smedtofta 4:8 ska den teknik som beskrivits i sökandens MKB gälla som utgångspunkt, då den bland annat skyddar gödseln mot uppfuktning. Om skäl föreligger kan dock tillsynsmyndigheten godkänna annan metod för lagring av fastgödsel, eftersom fastgödseln lagras i stallet och inte gödslas ut

förrän efter avslutad uppfödningssomgång. Vid ett sådant godkännande ska bland annat tiden från utgödsling till vidare leverans till avtalad mottagare beaktas.

Villkor 7

Bolaget redovisar ett utökat underlag för rutiner vid tvättning av stallar och analysresultat på det tvättvatten som går till efterföljande lagring, jämfört med den MKB som redovisats.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att lagringskravet på 10 månader för tvättvatten från stallar är ett standardvillkor i tillstånd för liknande verksamheter. Det faktum att verksamheten dessutom är lokaliserad inom vattenskyddsområde, gör att det är än mer befogat med aktuell lagringskapacitet.

Miljöprövningsdelegationen finner däremot att det inte finns tillräckliga skäl att kräva täckning på lagringsbehållaren på Smedtofta 4:8 mot ovanstående bakgrund och så länge ingen stallgödsel tillförs lagret.

Av villkor 4 framgår att samtliga gödselvårdsanläggningar och lagringsbehållare för tvättvatten ska vara utformade så att risk för förorening av yt- och grundvatten inte föreligger. Det finns därmed redan ett krav på att de behållare som innehåller tvättvatten ska vara täta mot marken. Då nu kravet på att behållarna måste ha tak utgår ur villkor 7 anser delegationen att även ordet "täta" bör kunna utgå.

Miljöprövningsdelegationen ändrar därför den föreslagna formuleringen av villkor 7 till följande:

Tvättvatten som uppkommer vid rengöring av stallarna ska samlas upp i behållare och det ska finnas möjlighet att lagra tvättvattnet i minst 10 månader. Spridning av tvättvatten ska ske i fält.

Villkor 9 och 10

Miljöprövningsdelegationen instämmer i Länsstyrelsens förslag till villkor beträffande spridning av tvättvatten från stallar. Bolaget har i och för sig beskrivit rutiner för rengöring som föregår tvätten och som gör att tvättvattnet normalt ska innehålla relativt låga halter av växtnäring. Samtidigt kan det inte uteslutas att tvättvattnets innehåll kan variera beroende på ny teknik och ändrade rutiner. Verksamheten är också lokaliserad inom skyddszonen för Smedtofta grundvattentäkt. Kommunens miljö- och byggnadsnämnd påpekar i sammanhanget att det är motiverat att ställa högre krav inom en rad områden, för att förebygga förorening av grundvattnet i kommunens dricksvattentäkt. Intilliggande åkerareal omfattas också av skyddszonen samtidigt som det inte framgår av ansökan var spridning ska ske. Av dessa anledningar finner Miljöprövningsdelegationen att det är skäligt att även de föreslagna villkoren för tvättvattensspridning ska fastställas i tillståndet.

Mot bakgrund av att bolaget i ansökan och MKB visat att ingen stallgödsel kommer att spridas på egen areal och heller inte redovisat några arealuppgifter för detta, utan att den istället uteslutande hanteras via spridningsavtal, är det därför inte aktuellt att i tillståndet upprätta särskilda villkor för spridning av stallgödsel. Miljöprövningsdelegationen anser därmed att det inte heller är aktuellt att byta ut ordet *tvättvatten* mot *stallgödsel* i villkor 9 och 10.

Villkor 11

Vid försäljning av stallgödsel till verksamhet med arealer som tillståndsinnehavaren inte har rådighet över, är inte tillståndets villkor direkt bindande för mottagaren. Tillståndsinnehavaren hålls alltså inte ansvarig för hur ett annat företag bedriver sin stallgödselhantering. Däremot är tillståndsinnehavaren enligt villkoret skyldig att *informera* mottagaren om vad som gäller i tillståndet och det regelverk som omfattar stallgödselhantering generellt. Villkoret är praxis i tillstånd där spridningsavtal eller motsvarande upprättas.

Miljöprövningsdelegationen har lagt upp villkoret i punktform för att det ännu tydligare ska framgå vilken information som ska delges vid leverans av gödsel. Ett tillägg har gjorts om att även växtnärlingsanalysen enligt villkor 16 ska ingå, då den är en viktig information för att senare kunna beräkna korrekt giva vid spridning.

Villkor 12

I Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring, framgår att stallgödsel inte får tillföras i större mängd än motsvarande 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, i genomsnitt under en femårsperiod. Om tillståndsinnehavaren som bedriver djurhållning därmed inte kan avsätta hela den producerade stallgödselmängden på egen spridningsareal, ska tillgång till resterande areal kunna styrkas med skriftliga avtal som ska finnas tillgängliga vid tillsyn av verksamheten. Miljöprövningsdelegationen finner att Länsstyrelsens förslag på villkor är skäligt och gör därför ingen ändring i villkor 12.

Villkor 16

I beslut om tillstånd för djurhållning med tillståndsplikt B är årlig stallgödselanalys ett standardvillkor. Ansvar för att utföra analysen ligger på verksamhetsutövaren som producerar gödseln; oavsett hur, var och av vem spridningen utförs. Växtnärlingsinnehållet i fjäderfägödsel är dessutom högt i jämförelse med andra gödselslag. Det innebär att det är ännu mer motiverat att få fram analysresultat för att ge underlag för en kontrollerad spridning utan risk för överdosering av växtnäring.

Miljöprövningsdelegationen är medveten om att provtagning av fastgödsel är något mer komplicerat att utföra för att få fram representativa analysresultat, än vid provtagning av flytgödsel och urin. För att få tillförlitliga värden måste upprepade delprover tas ut, som därefter blandas samman till ett samlingsprov. Enligt en sammanställning på Greppa Näringens hemsida är det framför allt vid analys av gödsel med stora mängder halmrester, som det

kan vara befogat att frånga provtagning och i stället använda tabellvärden. Miljöprövningsdelegationen finner att det inte är frågan om sådan fastgödsel i detta fall och att det föreslagna villkoret ska kvarstå.

Villkor 17

Miljöprövningsdelegationen har lagt in en hänvisning till den föreskrift där kraven på dokumentation vid leverans av gödsel framgår.

Delegationer

D1

Miljöprövningsdelegationen lägger till en punkt om att tillsynsmyndigheten vid behov får fastställa ytterligare villkor beträffande lagring av stallgödsel på Smedtofta 4:8, med stöd av villkor 5.

D2

Miljöprövningsdelegationen lägger till en punkt om att tillsynsmyndigheten vid behov får fastställa ytterligare villkor beträffande eventuella förändringar i hantering av tvättvatten och stallgödsel, med stöd av villkor 18. Ett exempel är om den som bedriver verksamheten av olika skäl väljer att sprida hela eller delar av den producerade mängden stallgödsel i egen regi, i stället för att fortsätta teckna spridnings-/leveransavtal.

Verkställighetsförordnande

Förevarande prövning rör en utökning av en befintlig verksamhet. Såvitt Miljöprövningsdelegationen erfar har det inte framkommit några klagomål på den befintliga verksamheten och det har inte heller funnits någon som motsatt sig att tillstånd medges. Miljöprövningsdelegationen anser därför att bolagets yrkande om verkställighetsförordnande bör medges.

Övriga överväganden

Tidigare tillstånd

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att det tidigare meddelade tillståndet för Levene Fjäderfä HB från den 23 maj 2001 (diarienummer 244-26778-98), som bland annat omfattade djurhållning i det arrenderade stallat på Smedtofta 4:8, återkallades genom Miljöprövningsdelegationens beslut den 23 september 2009.

Skyddsföreskrifter för grundvattentäkt

Av 24 kap. 1 § miljöbalken följer att ett tillstånds rättskraft begränsas av bland annat föreskrifterna i ett vattenskyddsområde. Att ett miljötillstånd givits för en viss verksamhet medför således inte att dessa föreskrifter kan frångås. En verksamhetsutövare har alltså även att beakta om ytterligare godkännande för till exempel användning av vissa kemikalier eller för schaktning kan krävas enligt dessa föreskrifter. Miljöprövningsdelegationen anser i likhet med kommunens miljö- och byggnadsnämnd att sökanden särskilt ska uppmärksammas på detta förhållande och lägger därför till ett stycke om skyddsföreskrifter för grundvattentäkt under rubriken "Information" ovan.

Sammanfattande bedömning

Miljöprövningsdelegationen finner sammanfattningsvis att, om föreskrivna villkor iakttas, verksamheten går att förena med de allmänna hänsynsreglerna och målen i miljöbalken. Tillstånd ska därför lämnas till verksamheten.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen, se bilaga 2.

Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. I beslutet har deltagit Ann Lundahl, ordförande och Gudrun Magnusson, miljösakskunnig. Ärendet har beretts av Stig Karlsson, miljöskyddsenheten.

På miljöprövningsdelegationens vägnar

Ann Lundahl

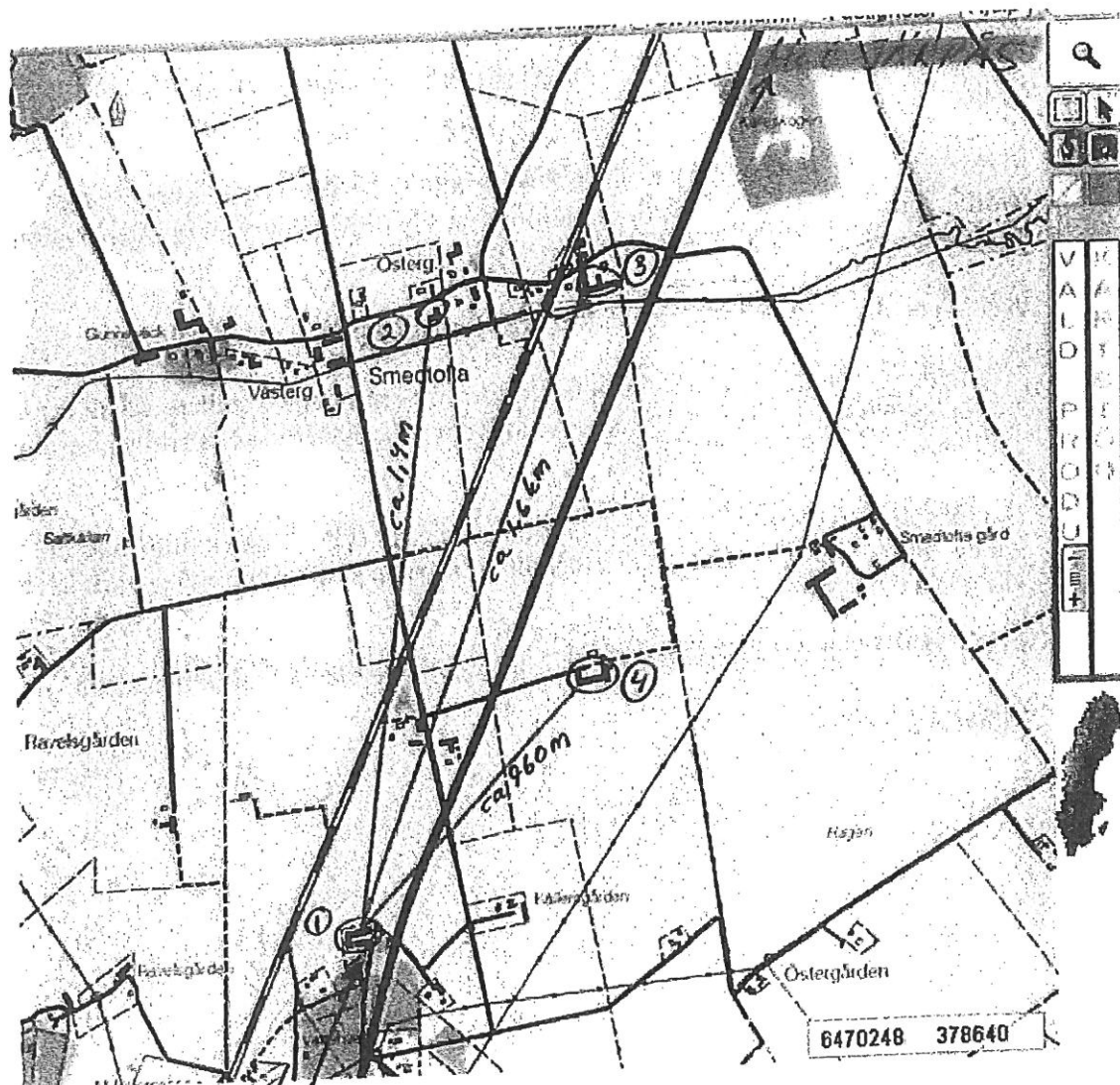
Bilagor:

- 1 a. Karta över verksamhetsområdet
- 1 b. Situationsplan
2. Hur man överklagar till Mark- och miljödomstolen.

Sändlista:

- ✓ Naturvårdsverket
- ✓ Jordbruksverket
- Havs- och Vattenmyndigheten
- Miljö- och byggnadsnämnden i Vara kommun
- Kommunkansliet i Vara kommun
- VA-enheten, Vara kommun
- MPD (Ann Lundahl, Gudrun Magnusson och Rättsenheten, Göteborg)
- Stig Karlsson
- Expeditionen
- Akten
- Deltagande i Länsstyrelsens yttrande

Bilaga 1 a

Planerat nytt ställe med ca 16500 platser

Situationsplan 2:85

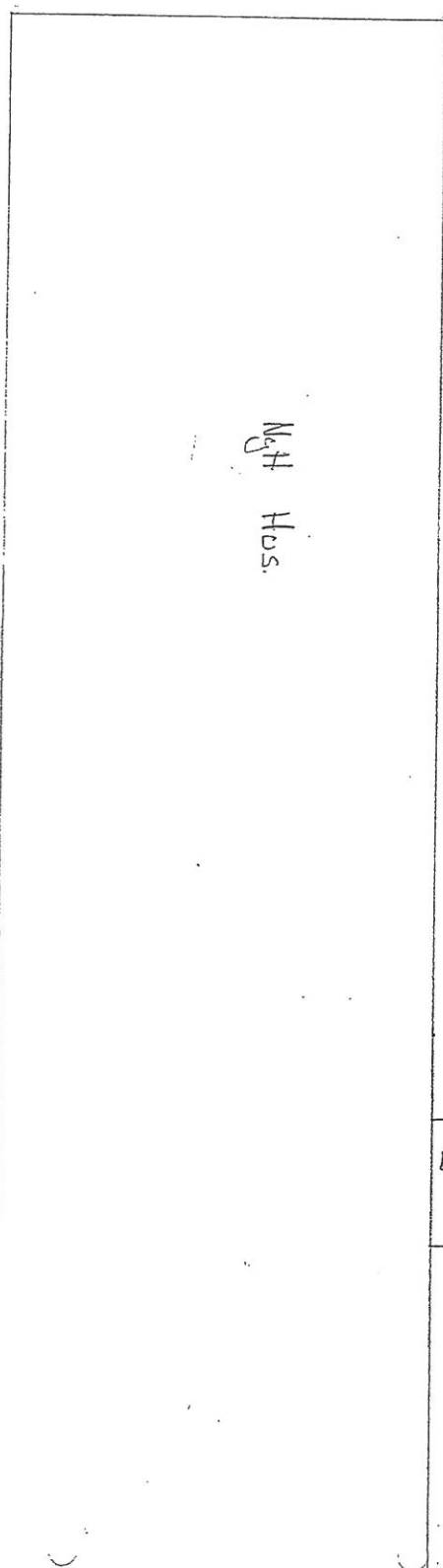
BILAGA

1b

Skalla 1:200

in och urledning

Beinliff hus

EL Rum

Service rum

X
Diesel
Tank.

Kungörelsedelgivning

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har den 4 december 2013 med stöd av 47 och 49 §§ delgivningslagen (2010:1932) förordnat att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelsen ska inom 10 dagar härfter införas i Post- och Inrikes Tidningar samt ortstidningarna Nya Lidköpings-Tidningen, Skaraborgs Läns Tidning Skara Tidning, Skaraborgsbygden och GöteborgsPosten.

Beslutet hålls tillgängligt hos Länsstyrelsen, (adressen framgår av beslutet) och hos kommunkansliet i berörd kommun.

Delgivning anses ha skett när två veckor förflutit från dagen för detta beslut, om kungörande och övriga föreskrivna åtgärder skett i rätt tid.

Hur man överklagar Länsstyrelsens beslut

Var ska beslutet överklagas?

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. Överklagandet ska dock skickas till Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Adressen framgår av beslutet.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar länsstyrelsen överklagandet och handlingarna i ärendet till Mark- och miljödomstolen.

När ska beslutet senast överklagas?

Överklagandet ska ha kommit in till länsstyrelsen **senast den 8 januari 2014.**

Vad ska överklagandet innehålla?

Överklagandet ska vara skriftligt och undertecknat.

I skrivelsen ska ni ange

- ert namn, adress, personnummer/ organisationsnummer och telefonnummer,
- vilket beslut ni överklagar t.ex. genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer samt
- hur ni anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Om det finns motparter i ärendet bör ni ange deras namn, adress, och telefonnummer.